

*el gust per
la lectura*

CICATRIUS DE

Curs 2014-2015

1r i 2n d'ESO

1714

**CICATRIUS
DE 1714**

Andreu Martín

Guia de lectura
Orientacions didàctiques

1714 X 2014

 Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

HISTÒRIES DE 1714

UTAT DE BADALONA 2013

El gust per la lectura
Curs 2014-2015 - 1r i 2n d'ESO
Històries de 1714

Cicatrius de 1714.

Andreu Martín

Guia de lectura
Oriol Garcia Quera
Anna Grau Gimeno

Departament d'Ensenyament
Subdirecció General de Llengua i Plurilingüisme
Servei d'Immersion i Acolliment Lingüístics

Setembre 2014

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n citi l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ	4
ORIENTACIONS PER AL PROFESSORAT	5
Objectius	5
Continguts	6
Criteris d'avaluació	8
ABANS DE LLEGIR	
La part externa del llibre	9
La part interna del llibre	13
El marc històric	14
TOT LLEGINT	
Primera part	15
Capítol per capítol	15
Activitats globals de la primera part	28
Segona part	30
Capítol per capítol	30
Activitats globals de la segona part	41
Tercera part	44
Capítol per capítol	44
Activitats globals de la tercera part	55
DESPRÉS DE LLEGIR	
Elements narratius	58
Estructura narrativa	58
Gènere	58
Llocs i personatges	58
Context històric	60
Conversa literària	62
Càmera i... acció!	63
Annex 1: Mapa de Barcelona el 1714	64
Annex 2: Mapa de Barcelona amb la reconstrucció de la muralla i el cordó del setge	65

INTRODUCCIÓ

Ens trobem davant d'una novel·la situada en una època històrica en què la ciutat de Barcelona va viure alguns dels fets més violents i decisius de la seva història.

Cicatrius de 1714 és una obra de ficció, malgrat que alguns dels fets que explica són reals i que alguns dels personatges secundaris que hi apareixen també ho són. Narra els fets d'una manera versemblant i amb grans dosis de realisme, gràcies a l'esforç de l'autor per ser fidel a l'època i els fets històrics.

L'autor de la novel·la és Andreu Martín, reconegut autor que ha destacat especialment en el gènere de la novel·la negra i de detectius, tot i que també ha publicat altres novel·les històriques.

La novel·la es complementa amb un apèndix de Jordi Mata, que és una explicació dels fets històrics en què s'emmarca la novel·la. Aquest text tant es pot llegir abans com després de la novel·la, com també es pot consultar durant la lectura¹.

Aquesta guia de lectura està estructurada de la manera següent:

- **Abans de llegir.** L'apartat té l'objectiu de familiaritzar el lector amb el llibre que té a les mans. Es tracta d'analitzar la informació que ens proporcionen la portada, la contraportada, la il·lustració; en definitiva, les parts externes del llibre. I també de recuperar els coneixements previs que tenen els lectors sobre els continguts del llibre, de manera que puguin utilitzar i ampliar els coneixements històrics i culturals necessaris per millorar la comprensió del llibre.
- **Tot llegint.** Conté activitats per facilitar la interpretació del text. Serveixen d'acompanyament de la lectura i per seguir l'argument. L'objectiu és ajudar a aprofundir en la comprensió del llibre. Aquest apartat està ordenat seguint els capítols de la novel·la.
- **Després de llegir.** Aquest apartat amplia i va més enllà de la lectura del llibre. S'hi plantegen activitats de reflexió crítica i per aprofundir en els continguts del llibre. Aquí no s'ha oblidat la importància d'ajudar els lectors a crear-se una opinió crítica sobre el que han llegit i a transmetre-la amb arguments raonats.

La web <http://www.xtec.cat/web/centres/celebracions/2013/1714> [consulta juliol del 2014] conté propostes i recursos sobre el Tricentenari dels fets del 1714 que poden ser de gran utilitat per complementar la informació sobre els aspectes històrics del llibre.

Esperem que aquesta guia us ajudi a aprofundir en tots els aspectes del llibre, a elaborar-ne la vostra pròpia interpretació i a compartir-la amb els vostres companys.

¹ L'activitat corresponent a aquest apèndix es pot trobar en l'apartat "Després de llegir", en la part que fa referència al context històric.

ORIENTACIONS PER AL PROFESSORAT

Objectius

- 1.** Fomentar el gust per la lectura, valorant-la com a font de plaer, d'enriquiment personal i de coneixement d'un mateix i del món, i consolidar hàbits lectors.
- 2.** Descobrir la lectura com una eina de creixement i enriquiment personals i com a mitjà per identificar en la societat actual elements vinculats a fets històrics del passat.
- 3.** Valorar la comunicació com a mitjà per aprofundir en la comprensió del món i per combatre la discriminació i els estereotips.
- 4.** Identificar els elements que configuren una narració (temps, espai, personatges, estructura, temes i argument) i analitzar-los.
- 5.** Identificar les característiques del gènere de la novel·la històrica, especialment pel que fa al tractament dels fets i personatges històrics que hi apareixen, al rigor en la recreació d'ambients i situacions i a la relació entre ficció i fets històrics, d'acord amb les convencions del gènere.
- 6.** Identificació del gènere literari de la novel·la i de les variants de la novel·la històrica, d'espies i d'aventures.
- 7.** Comprendre i crear textos literaris utilitzant els coneixements bàsics sobre el text narratiu.
- 8.** Desenvolupar un pensament crític, obert i flexible en els processos comunicatius originats a partir de la lectura i ser capaç de debatre, amb arguments i respecte, les idees pròpies i d'altri.
- 9.** Interaccionar amb els altres, comprendre i expressar-se oralment, per escrit o audiovisualment, adoptant una actitud respectuosa i de cooperació.
- 10.** Estimular la creativitat de l'alumnat.
- 11.** Manifestar una actitud receptiva, interessada i de confiança en la pròpia capacitat d'aprenentatge i d'ús de les llengües.

Continguts

DIMENSIÓ COMUNICATIVA

1. Comprensió i interpretació de textos escrits amb atenció a les característiques específiques dels textos narratius.
2. Lectura i anàlisi d'imatges.
3. Planificació i producció, oral i escrita, de textos narratius i descriptius.
4. Participació en debats orals sobre temes relacionats amb el contingut de les obres literàries.
5. Actitud de cooperació i respecte crític envers les diferències d'opinió en les situacions de treball compartit.
6. Participació en la interacció com a eina per a prendre consciència dels valors i sentiments propis i aliens.
7. Cerca d'informació i hàbits de consulta per comprendre i ampliar el contingut dels missatges, utilitzant estratègies prèvies a la cerca i amb recurs a fonts diverses.
8. Ús d'estratègies de recollida d'informació oral, aprendre a escoltar, saber seleccionar i valorar les diferents informacions.
9. Contrastació dels continguts dels textos analitzats amb els coneixements propis, abans i després de la lectura.
10. Cerca del significat del lèxic desconegut a partir del context, analitzant la forma de les paraules o usant diccionaris, amb la contextualització de les accepcions.
11. Composició de textos orals, escrits (en suport paper o digital) i audiovisuals propis de l'àmbit acadèmic, especialment resums, exposicions senzilles i conclusions sobre les tasques i els aprenentatges fets amb atenció especial als narratius, descriptius i expositius.
12. Organització i valoració del treball individual per progressar en l'aprenentatge de manera autònoma i per a la millora personal i del treball en equip per a la construcció col·lectiva del coneixement.

DIMENSIÓ ESTÈTICA I LITERÀRIA

1. Lectura d'una obra de literatura de gènere narratiu seguint una guia de lectura.
2. Ús d'estratègies i tècniques que ajudin a analitzar i interpretar el text literari abans, durant i després de la lectura.
3. Anàlisi dels elements que configuren una narració (personatges, estructura narrativa, temps, espai, temes i argument)
4. Identificació dels elements principals del gènere de la novel·la històrica.
5. Creació de textos literaris amb tècniques de foment de la creativitat i de simulació, creació de versions o elaboració a partir de la reflexió i l'anàlisi de textos model.
6. Desenvolupament progressiu de l'autonomia lectora i de la consideració de la lectura com a font de coneixement del món i d'un mateix.

DIMENSIÓ PLURILÍNGÜE I INTERCULTURAL

- 1.** Conscienciació que les llengües són elements que defineixen la identitat personal i col·lectiva, una eina potenciadora de la comunicació i l'aprenentatge i una porta oberta a la comprensió del món i de les altres persones.
- 2.** Conscienciació de la pertinença a una comunitat lingüística, social i cultural i actitud positiva d'interès i confiança davant la diversitat de llengües i cultures.
- 3.** Interès per parlar i escriure correctament la llengua pròpia i les apreses en el currículum escolar.
- 4.** Conscienciació de les pròpies actituds davant les diferències entre llengües i cultures, i valoració de les variacions lingüístiques i culturals.
- 5.** Ús d'un llenguatge no discriminatori i respectuós amb les diferències.
- 6.** Actitud crítica davant dels missatges que suposin qualsevol tipus de discriminació i voluntat de superar els prejudicis.

Criteris d'avaluació

L'avaluació inicial pot realitzar-se amb una tria de les activitats que configuren l'apartat «Abans de llegir», que permetran constatar els coneixements previs de l'alumnat.

L'avaluació sumativa, un cop llegida i treballada l'obra corresponent, pot fer-se amb una tria de les activitats dels apartats «Tot llegint» i «Després de llegir». Aquests instruments s'han de complementar amb l'observació de la progressió dels alumnes amb relació a la comprensió lectora, l'expressió oral i escrita de raonaments basats en el contingut de la lectura i la capacitat de generar un text literari a partir de pautes i tècniques de construcció literària.

Algunes activitats que poden ajudar a elaborar una pauta d'avaluació de l'alumnat són les següents:

- Participar activament i reflexivament en les activitats realitzades a l'aula.
- Comprendre i sintetitzar fragments de l'obra llegida tenint en compte la imatge i el text.
- Produir paudadament i acuradament textos narratius i descriptius, prenent com a model un text literari treballat a l'aula.
- Crear entrades de dietari a partir d'esdeveniments actuals.
- Identificar les característiques principals del gènere històric.
- Identificar les característiques principals del gènere del dietari.
- Crear textos escrits a partir de models.
- Mostrar interès per l'aprenentatge.
- Respectar els torns de paraula i les opinions dels altres.
- Tenir cura de la presentació de les activitats i fer-ho de manera puntual.
- Treballar de manera autònoma, tant individualment com en grup, i prendre consciència de la importància de la feina feta correctament, i sentir-se'n satisfet després.
- ...

ABANS DE LLEGIR

Per començar, és recomanable preveure una conversa compartida amb els alumnes a partir dels aspectes exteriors del llibre. A continuació trobareu una guia per a aquesta activitat.

La part externa del llibre

1. Marca a quin gènere i subgènere creus que pertany el llibre.

Gènere	Subgènere
Novel·la	Ciència-ficció
Teatre	Romàntic
Llegenda	Terror
Conte	Històric
Poesia	Fantàstic

- Justifica la teva tria.

Es poden deduir el gènere i el subgènere a partir del títol i de la il·lustració de la portada. Un cop s'ha establert que el llibre és una novel·la, es poden treballar els gèneres de la novel·la (subgèneres) a partir de la informació que apareix a <http://www.edu365.cat/eso/muds/catala/literatura/prosa/histories/pantalla3.htm>

2. Saps què va passar el 1714? Què creus que significa el títol? Fes-ne hipòtesis.
Resposta oberta.

3. Observa la imatge de la portada desplegable i contesta les preguntes que trobaràs a continuació.

<http://www.xtec.cat/web/centres/celebracions/2013/1714/esobatxilleratfp/memoria/quadrestruch>

- Què creus que representa la imatge de la coberta?
Resposta oberta. Representa el setge que Barcelona va sofrir el 1714 per part de l'exèrcit borbònic de Felip V, en el marc de la guerra de Successió.
- Qui creus que són els personatges que hi apareixen?
Resposta oberta. Són defensors de la ciutat de Barcelona l'11 de setembre de 1714.
- Per què lluiten?
Resposta oberta. Per defensar les llibertats de Catalunya.
- Com van vestits?
Amb roba de civil de l'època: camises casaques, barretines... No són militars.
- Quina pot ser la ciutat que es veu al fons?
És Barcelona.
- Creus que hi ha algun personatge que destaquï?
El personatge principal del quadre és Rafael Casanova, que apareix ferit sota la bandera.
- Com podem saber el títol i l'autor d'aquesta pintura?
En tots el llibres ha d'aparèixer la informació sobre la il·lustració de la portada a la pàgina dels crèdits o bé a la primera solapa. En aquest cas, es tracta de L'Onze de setembre de 1714 (1909), d'Antoni Estruch. Un cop identificada la pintura, es pot demanar als alumnes que busquin informació sobre el seu contingut. Es pot trobar més informació a <http://www.xtec.cat/web/centres/celebracions/2013/1714/esobatzilleratfp/memoria/quadreestruch> També es pot demanar als alumnes si saben quina celebració és l'11 de Setembre (la Diada Nacional de Catalunya).

4. Mira qui és l'autor i contesta:

- Qui és l'autor d'aquesta novel·la?
Andreu Martín.
- Has llegit altres novel·les d'aquest autor?
Resposta oberta.
- Digues alguns dels títols de les seves obres i, breument, de quins temes tractaven. Si ho necessites, pots consultar la pàgina 241 del llibre, on apareix informació sobre l'autor.
Altres obres de l'autor: *No demanis llobarro fora de temporada*, *Flanagan de luxe*, *El cau dels mil dimonis*, *Wendy ataca...* (de la sèrie Flanagan, escrita juntament amb Jaume Ribera). Es pot trobar més informació sobre l'autor a <http://www.andreumartin.com> i a <http://www.escriptors.cat/autors/martina>

<http://www.bromera.com/fitxa-autor/items/andreu-martin.html>

5. A més del títol i l'autor:

- Quina altra informació apareix a la coberta del llibre?
Aquesta novel·la va guanyar el Premi Ciutat de Badalona, que és una ciutat propera a Barcelona (10 km.).
- Per què creus que hi apareix?
Hi apareix perquè és una manera de donar valor a la novel·la. També es pot relacionar amb el fet que part de l'acció passa en aquesta ciutat.

Pots trobar informació sobre les rutes i els llocs relacionades amb els fets de 1714 a <http://www.ruta1714.cat>. Poden haver visitat: el Born Centre Cultural (Barcelona), el Museu d'Història de Catalunya, el Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona, algun espai de la Ruta 1714 (l'ermita de Sant Sebastià a Santa Eulàlia de Riuprimer, el castell de Cardona, la Seu Vella de Lleida, la Universitat de Cervera, el castell de Talamanca; torres de defensa com la torre de la Manresana, als Prats de Rei, o Solsona, la fortificació de Castellciutat de la Seu d'Urgell, les cases on va viure Rafael Casanova a Moià o a Sant Boi de Llobregat... També es pot consultar el document en línia *Catalunya 1714. Un viatge als escenaris de la guerra de Successió i el temps del barroc* de Francesc Serra, editat per l'Agència Catalana de Turisme.

6. Ara llegeix el text que hi ha a la contracoberta i contesta aquestes preguntes:

- Quin és el tema de la novel·la?
El setge de Barcelona del 1714.
- Has llegit algun altre llibre que tractés sobre el mateix tema?
Resposta oberta. Poden haver llegit *Victus*, de Sánchez Piñol; el còmic *Barcelona, 1714*, d'Oriol Garcia Quera; *Barcelona 1706-1714 Dietari d'un adroguer*, d'Oriol Garcia Quera; *1714. El setge de Barcelona*, de F. X. Hernández; etc
- Has vist algun documental, alguna pel·lícula o sèrie de TV que tracti els mateixos fets?
Resposta oberta.
- Has visitat algun espai, museu o escenari dels fets del 1714?
Resposta oberta.

La part interna del llibre

7. Consulta l'índex de la pàgina 238 i omple la taula que trobaràs a continuació.

	Capítols de cada part	Nombre de pàgines de cada part	Fes hipòtesis sobre quin serà l'argument de cada part
Primera part	6	59	Resposta oberta. En aquesta part es presenten els pares del protagonista i d'altres personatges, així com algun dels llocs on passa l'acció (Mas Tort). Correspon al plantejament.
Segona part	9	80	Resposta oberta. S'hi explica alguna celebració «Dia de festa, Sopar amb brindis» i accions variades que tenen a veure amb algun misteri «Conspiració, Mai no ho sabem tot, El secret». Hi apareixen com a escenaris Barcelona i el mar «Grumet i patró». Correspon al nus.
Tercera part	7	67	Resposta oberta. Es pot deduir que es produeix una conclusió tràgica de la història «Un lloc adient per morir, Fracàs, Un atac de fúria, Ferides i cicatrius». Correspon al desenllaç.

- Per què creus que la segona part és la més llarga?

Resposta oberta. És la que conté el nus de la història, mentre que la primera i la tercera corresponen, respectivament, al nus i el desenllaç.

8. Localitza en el plànol de la pàgina 65 d'aquest dossier –que representa la Barcelona de 1714– els elements següents:

- Muralles
- Mar Mediterrani
- Carrer Ample
- Barri de la Ribera
- Palau Dalmaes, al carrer de Montcada
- Convent dels caputxins al turó del Montcalvari, fora muralles
- Portal Nou
- Baluard de Santa Clara

Baluard del Rei (fotografia de segle XIX)

<http://antiquari.cat/2007/05/24/1890-baluard-del-rei-barcelona-2/>

El plànol de la ciutat que apareix a la pàgina següent pot servir d'ajuda per localitzar els elements del mapa i també per comparar les diferències amb la Barcelona actual el plànol de la ciutat que apareix a la pàgina següent.

El marc històric²

1. La novel·la està situada en la guerra de Successió. Aquesta guerra va enfrontar, a principi del segle XVIII, els reis Carles III (que també apareix com a Carles d'Àustria) i Felip V (que apareix també com a Felip d'Anjou o duc d'Anjou) per la corona hispànica. Busca informació i classifica les paraules que trobaràs a continuació segons a quin dels dos reis es refereixen.

austriacistes - botiflers - borbònics - aliats - felipistes - gavatxos

Carles III (Carles d'Àustria)	Felip V (Felip de Borbó o duc d'Anjou)
austriacistes aliats	botiflers borbònics felipistes gavatxos

Carles d'Àustria

Felip de Borbó

- 2 Si es considera convenient, es pot treballar el context històric abans de llegir el llibre a partir de les activitats de l'apartat "Després de llegir" basades en l'apèndix de Jordi Mata "La guerra de Successió espanyola a Catalunya un conflicte acabat?" (pàgines 221-237).

TOT LLEGINT

La major part de les activitats que apareixen en aquest apartat es poden fer indistintament per escrit o oralment, de manera que també poden servir per treballar la comprensió del text en una conversa compartida a l'aula.

Primera part

Capítol per capítol

► Capítol I: “La mare (Amèlia de Sistach)”

1. En aquest capítol es presenta el personatge de l'Amèlia Sistach. Expliqueu breument quins són els esdeveniments més importants de la seva vida.

L'Amèlia, mare d'en Bernat, és filla d'un adroguer del barri de la Ribera de Barcelona. Ha viscut diferents atacs a la ciutat de Barcelona: el del 1691, el del 1697 (en el qual va perdre tota la seva família), el del 1704, el del 1713, per la qual cosa té un temperament trist i espantadís, tot i que és una dona amable i agraïda. S'ha casat amb un fabricant ric i d'aquest matrimoni ha néixer en Bernat.

2. El narrador de la novel·la és un personatge que explica els fets en primera persona

- Copia dos petits fragments que ho demostrin.

Qualsevol fragment en primera persona.

- Quants anys té el narrador quan s'inicia la novel·la?

El 1713 té 13 anys.

- Com es diu?

Bernat Sistach.

- On viu?

Al carrer Ample de Barcelona. Es pot localitzar aquest carrer en el mapa de l'annex 1.

3. El relat comença amb un fet que representa un atac contra la ciutat de Barcelona. Digues de quin fet es tracta i la data i el lloc on s'esdevé.

El dia que van començar a caure bombes dintre de la ciutat, el 3 d'abril de 1714 a Barcelona.

4. En Bernat ens explica que li agrada jugar a espies. Explica en què consisteix l'acció d'espia i quines activitats fan habitualment els espies.

Espiar vol dir obtenir informació d'amagat. Els espies normalment obtenen aquestes informacions amb enganys o suplantant altres persones.

Has llegit alguna novel·la o has vist alguna pel·lícula d'espies? Qui era l'espia? A qui espiava? Quina informació n'obtenia i per què era important?

Resposta oberta.

► **Capítol II: “El pare (Emili Sistach)”**

5. En aquest capítol, en Bernat ens explica que la relació amb el seu pare canvia. En què consisteix aquest canvi i per què es produeix?

En Bernat es distancia del seu pare i perd l'admiració que li havia tingut fins aleshores, sobretot perquè no entén la seva actitud davant del conflicte bèl·lic.

6. En aquest capítol s'explica quan ha començat la guerra i els fets que l'han provocat. Completa la taula.

Causes de l'atac a Barcelona	L'atac a Barcelona és un episodi de la guerra que va provocar la disputa entre Carles d'Àustria i Felip d'Anjou per ser reis d'Espanya després de la mort sense fills de <i>Carles El Hechizado</i> .	Quin dia comença l'atac a Barcelona? El dissabte 29 de juliol de 1713.
Països enfrontats en la guerra	D'una banda, Àustria, Anglaterra, les Províncies Unides i el Sacre Imperi Romanogermànic, que donaven suport a Carles III, fill de l'emperador d'Àustria. D'altra banda, Espanya i França, que donaven suport a Felip d'Anjou, nét del rei de França (de la dinastia borbònica).	Per què els protagonistes de la novel·la van a favor del rei Carles i no de Felip? <i>Perquè el rei Carles és un Habsburg i els Habsburg han respectat fins ara la manera de viure dels catalans.</i>
Tractat d'Utrecht	Anglaterra i França firmen la pau, amb el consentiment de Carles d'Àustria.	Per què en Bernat diu a la novel·la que els han abandonat el rei i els anglesos? <i>Pel tractat d'Utrecht, Catalunya es queda sola davant dels exèrcits francesos, sense l'ajuda d'Anglaterra ni de Carles d'Àustria, a qui consideren el seu rei.</i>

7. Observa aquest gravat del segle XIX que representa l'oferta de rendició que van fer les tropes franceses i espanyoles a la ciutat de Barcelona i contesta les preguntes que trobaràs a continuació

Joaquim Furnó i Abad (Barcelona, 1832 - 1918)?
Arxiu Municipal d'Història de la Ciutat de Barcelona.

- Per quina part de la ciutat diu a la novel·la que es van apropar els genets enemics que portaven l'oferta de rendició?
Pel portal de Sant Antoni. El poden localitzar al plànol de l'annex 1.
- Què va respondre la ciutat de Barcelona a l'oferta de rendició?
Els representants de la Generalitat, del Consell de Cent i de la Junta de Braços no van acceptar la proposta de rendició.
- En la il·lustració apareix una bandera negra. Localitza-la i digues quin és el lema que hi apareixia i quin era el seu significat.
El lema era «Viurem lliures o morirem», i significava que la ciutat ha decidit lluitar fins a la mort.

8. Llegeix aquest fragment de la novel·la i contesta la pregunta que trobaràs a continuació.

Els dies següents, el pare va tancar la fàbrica de teixits i els que hi treballaven, des de l'encarregat a l'últim aprenent, es van allistar a la Coronela. (pàg. 20)

- La Coronela era una força que defensava Barcelona de l'atac dels borbònics:
 - Qui creus que en formava part?
Resposta oberta. Segons aquest text, era l'exèrcit popular format pels habitants de Barcelona que no són soldats, com ara els treballadors de la fàbrica del pare d'en Bernat.
 - Segons ens explica en Bernat, quins oficis tenien els homes que es van mobilitzar per defensar la ciutat en aquell moment?
Notaris, macips de la Ribera, flassaders, llibreters, escultors, dauradors, vidriers i fideuers. Es pot demanar als alumnes que esbrinin quin era l'ofici de cada un d'aquests grups.

- Quina era la proporció entre el nombre de soldats que es preparaven per atacar la ciutat i els que la defensaven?
Hi havia 40.000 homes preparats per atacar Barcelona, mentre que només eren 6.000 per defensar-la.

Membre de la Coronela de Barcelona
http://www.guerradesuccessio.cat/organitzacio_militar_29.html

Consulta la pàgina

<http://www.xtec.cat/web/centres/celebracions/2013/1714/esobatxilleratfp/guerracatalans/soldatcoronela> per trobar més informació sobre la Coronela i les seves funcions en la defensa de Barcelona.

9. A la pàgina 22 se'ns explica que s'estava construint una estacada.

- Explica què és una estacada i quina era la seva funció

Una construcció feta amb estaves: una barrera de fustes punxegudes, clavades a terra i apuntant als futurs atacants, per tal de frenar-ne l'atac.

- Quina era la diferència entre l'estacada i la secció *cortadura* que també s'estava construint?

Els barcelonins destruïen les seves pròpies cases per construir aquesta *cortadura*, que era un mur de defensa a la part interior de la muralla. És a dir, l'estacada anava per fora de la muralla i la *cortadura*, per dintre

En l'època que transcorren els fets que es contenen a la novel·la, les ciutats eren emmurallades per protegir-ne dels atacs enemics. Des del segle XVI, amb l'aparició de l'artilleria, les muralles s'havien reforçat amb baluards, de forma triangular o pentagonal, que reduïen l'impacte de les bombes i les feien més segures. Observa aquesta maqueta de la ciutat de Barcelona el 1714 i identifica aquests baluards. [Més informació.](#)

També poden identificar les trinxeres que apareixen fora muralles

- 10.** En un moment determinat, el narrador explica que el pare li va comprar una atxa de cera perquè anés a fer guàrdies a la muralla (pàgina 21). Esbrina què és una atxa de cera i en què consistia la guàrdia que feia en Bernat

És un ciri gran i gruixut. La guàrdia consistia a anar a la muralla cada set dies, al torn assignat, tant de dia com de nit, i posar-se al costat d'una campana que havia de tocar si observava algun moviment alarmant al camp enemic.

Fragment de la representació d'una processó del segle XVII
<http://joaquinverdager.blogspot.com.es/2013/03/la-setmana-santa-terrasa.html>.

► **Capítol III: “Botifler”**

11. Pel que s’explica en aquest capítol, quin significat tenen les paraules *botifler* i *gavatx*?

Traïdor i manera d’anomenar despectivament els francesos, respectivament. Busca-les al diccionari i comprova si n’has encertat els significats.

12. Llegeix aquest fragment i contesta les preguntes que trobaràs a continuació.

Hi ha un moment a la vida en què tot infant descobreix de sobte que el seu pare no és tan admirable com es pensava. (pàg. 25)

■ Per quins motius pensa en Bernat que es produeix aquest canvi en l’opinió que els fills tenen dels seus pares?

Perquè es fan grans i creuen que ells farien les coses millor que els seus pares.

Hi estàs d’acord?

Resposta oberta.

■ Quines proves creu en Bernat que demostrin que el seu pare és un covard i un traïdor?

El pare torna a casa ben vestit i pulcre perquè no participa directament en els combats. El pare parla francès, la llengua de l’enemic, i es fa amb botiguers francesos. A més, decideix que la família ha d’abandonar la ciutat en comptes de quedar-se per defensar-la.

Creus que en Bernat té raó o hi pot haver alguna explicació per al comportament del seu pare?

Resposta oberta, es tracta de fer hipòtesis i comprovar més endavant si han estat encertades. L’explicació és que és un espia.

13. Què creu en Bernat que s’ha de fer davant de la situació que viu la ciutat?
Creu que s’ha de lluitar i defensar a mort la ciutat.

► **Capítol IV: “La Vicenta”**

14. En aquest capítol es presenta un nou personatge, la Vicenta.

■ Qui és la Vicenta?

La minyona de casa en Bernat.

■ D'on és?

És valenciana, de Xàtiva.

Com ho saps?

Per la manera de parlar i perquè ho explica ella. Es pot demanar als alumnes que identifiquin les formes lingüístiques pròpies del valencià.

■ Per què ja no viu al seu poble?

Perquè va haver de fugir quan l'exèrcit francès va destruir-lo i va matar el seu home i els seus fills.

■ Describeu la Vicenta tal com te l'imagines.

Resposta oberta. Al text diu que era bonica, riolera, vivaç i vídua.

■ Describeu la Vicenta tal com te l'imagines.

Respos

15. Llegeix aquest fragment que forma part d'un diàleg entre en Bernat i la Vicenta i contesta les preguntes que trobaràs a continuació:

-Podria ser que ens guanyaren, Bernat -va dir categòrica-, pot ser que assolien les muralles, i que maten tots els barcelonins, i que destruïsquen totes les cases, i cremen les restes i agranen les runes, i que canvien el nom del que puga quedar de la ciutat, i que facen desaparèixer tot rastre de la Generalitat i del Consell de Cent, però la cicatriu que deixaran serà una B molt més gran que la meua X; una C més gran que tot Catalunya. I tot el món recordarà que un dia hi va haver uns destructors fracassats que no van poder destruir el que és indestructible. (pàg. 37)

■ Quina és la primera cicatriu que apareix a la novel·la?

La primera cicatriu és la que té la Vicenta.

■ Com se l'ha fet i quina forma té?

Té forma de X i l'hi han fet els borbònics quan van arrasar Xàtiva el 1707.

■ A qui es refereix la Vicenta quan diu «Podria ser que ens guanyaren»?

Als borbònics o partidaris del duc d'Anjou (Felip V).

■ Quants anys han passat des dels fets que s'expliquen a la novel·la fins ara?

300 anys, més o menys.

■ Saps finalment qui va guanyar el 1714, els borbònics o els qui defensaven la ciutat?

Es tracta de recuperar coneixements previs o de fer hipòtesis i més endavant comprovar si eren correctes. Van guanyar els borbònics.

■ Què creu la Vicenta que passarà si guanyen els borbònics?

Que destruiran la ciutat i suprimiran el govern propi de Catalunya.

- Creus que és això el que va passar?
Resposta oberta, es tracta de recuperar coneixements previs o de fer hipòtesis i més endavant comprovar si eren correctes. Sí, és això el que va passar.
- Tal com creu la Vicenta en aquell moment, creus que els fets del 1714 encara es recorden actualment?
Resposta oberta. Es commemoren amb la Diada de l'11 de Setembre i l'any 2014, amb moltes iniciatives i activitats amb motiu del Tricentenari. Més informació a <http://tricentenari.gencat.cat/ca/index.html> i a <http://tricentenari.bcn.cat/>

► **Capítol V: “Espies”**

16. A quins personatges es refereix el títol d'aquest capítol?

A part del pare d'en Bernat, també es refereix a la Vicenta, en Nicolau i en Carlot i al mateix Bernat, que ha decidit que també farà d'espia. També es parla de soldats que es disfressaven per infiltrar-se en les línies enemigues i obtenir informació.

17. Omple aquesta taula amb la informació que apareix en aquest capítol sobre l'activitat que feia el pare d'en Bernat quan era jove com a espia.

On va anar?	A qui espia?	Quina informació obté?	On s'amaga?	Com es va aprofitar de la informació?
A França	Als fabricants de teixits per a qui treballa en una fàbrica.	Com fabricar màquines per teixir.	A la comuna.	Va copiar les màquines i es va fer fabricant de teixits.

18. A en Bernat li agradava jugar a fer d'espia:

- A més d'inventar-se codis secrets, què més feia per jugar a espies?
Jugava amb altres nens a trobar objectes amagats, s'amagava a casa seva com si estigués en territori enemic o espia els altres habitants de la casa.
- Igual que feia en Bernat, inventeu-vos per parelles un codi i intercanvieu-vos per escrit missatges secrets.
Resposta oberta.

19. En aquest capítol la família Sistachs surt de la ciutat:

- Quin dia marxen de Barcelona?
La nit del dissabte 7 d'abril.
- Quant de temps dura el viatge?
El temps de sortir de la ciutat més dues hores en barca fins a Badalona.
- Ordena els punts del recorregut que fa la família d'en Bernat per fugir de Barcelona.

Badalona - Mas Tort - Moll de la Gran Llanterna (far)
Casa del carrer Ample - Portal del Mar
Casa del carrer Ample - Portal del Mar
Moll de la Gran Llanterna (far) - Badalona - Mas Tort

- 20.** A més de ser una novel·la històrica, de quin altre gènere creus que serà també aquesta novel·la?

Resposta oberta. D'aventures, policíaca, de misteri, d'espies...

Busca informació sobre altres obres que, a més d'aquesta, hagi escrit l'Andreu Martín i digues de quin gènere són la major part de les seves novel·les. Pots consultar aquestes webs:

<http://www.andreumartin.com>

<http://www.escriptors.cat/autors/martina>

Majoritàriament són novel·les policíques o de detectius.

- 21.** Busca en el text de la novel·la aquestes paraules del vocabulari mariner i relaciona-les amb el seu significat. Si cal, consulta el diccionari.

<http://ca.wikipedia.org>

Llagut: 8	1: Vela plegada.
Arbre: 2	2: Pal central.
Antena: 4	3: Cordetes per mantenir la vela plegada.
Botafions: 3	4: Pal travesser.
Drap: 1	5: Part posterior del buc d'una nau.
Drissa: 9	6: Peça llarga i prima de fusta, amb un mànec en un extrem i una pala en l'altre, amb què es bat l'aigua.
Rem: 6	7: Barra per fer girar el timó.
Amarres: 10	8: Embarcació de fusta de vela llatina.
Popa: 5	9: Corda que serveix per hissar una vela.
Arjau: 7	10: Cordes que serveixen per amarrar la nau.

- 22.** Hi ha un fragment en què en Pançraç esmenta que Barcelona pateix un setge.

- Busca informació i explica en què consisteix un setge

En un setge, les forces atacants envolten la ciutat i intenten que no hi entri ni en surti menjar, així els habitants de la ciutat s'han de rendir.

- Saps si la teva localitat ha patit un setge o s'ha cremat a causa de la guerra en alguna ocasió? Si és així, explica breument què va passar i si se'n fa alguna commemoració

Resposta oberta.

► Capítol VI: “Mas Tort”

23. En aquest capítol en Bernat i la seva família arriben al Mas Tort, a Badalona, fugint del setge que pateix Barcelona.

■ Per què es refugien en aquesta masia?

Perquè és la casa pairal del pare del Bernat, on viuen el germà gran del seu pare i el seu avi.

■ Després que arribin en Bernat i els seus, quantes persones hi viuen?
Els habitants habituals de la casa són els oncles d'en Bernat, el Marcel i la Violant, el seu avi i les persones del servei de la casa. Ara, a més, hi viuran en Bernat, els seus pares, la Vicenta i la Pasquala (la cuinera).

■ Qui són els visitants habituals de la masia?

Dos capitans de l'exèrcit francès, Le Vial i Chabert, i un funcionari espanyol, Velarde.

■ Són ben rebuts?

El pare i l'oncle d'en Bernat sembla que els reben bé. En canvi, en Bernat, la seva mare i el seu avi se senten ofesos per haver de rebre a casa seva els enemics.

■ Localitza Barcelona i Badalona en un mapa de Catalunya. Són lluny o a prop l'una de l'altra?

Són a prop: les separaven uns 10 km.

24. Llegeix aquest fragment i contesta la pregunta que trobaràs a continuació.

-Quan ens prenguin la ciutat! -va protestar de sobte l'avi, que venia al meu darrere-. Ara ho has dit! Quan ens preguin la ciutat! I quan ens prenguin les lleis, i els diners, i els costums, la manera de parlar i de viure! Sí, senyor, això és el que hem de veure des d'aquí, asseguts tranquil·lament! (pàg. 54)

■ Quines coses creu l'avi que perdran els catalans si cau la ciutat de Barcelona?

Les lleis pròpies, la manera de viure i el dret a utilitzar la llengua catalana.

■ Quina diferència hi ha entre el que pensava en Bernat sobre l'exèrcit borbònic quan era a Barcelona i el que en pensa quan és a la masia?

Tenint en compte que l'exèrcit borbònic està davant de les muralles de Barcelona, abans el veien com avançava cap a la ciutat i ara el veuen des de la rereguarda.

25. En aquest capítol la Vicenta comença a fer la seva feina d'espia.

■ De quina manera duu a terme la Vicenta les seves tasques d'espia?

Escolta les converses amb els visitants del bàndol enemic, escriu les informacions en un paper i després el deixa en una barca anomenada Àngel Custodi, varada a la platja de Badalona.

- Com se n'assabenta en Bernat?

Primer descobreix la Vicenta escrivint en un paper i després la segueix fins a la platja.

- 26.** En aquest capítol es descriuen alguns dels escenaris on passa l'acció. Localitza en el text les descripcions i digues en quina d'aquestes pàgines les has trobat.

Pàgina 52 / Pàgina 53 / Pàgina 55 / Pàgina 56 / Pàgina 57

- Descripció del Mas Tort: [Pàgina 55](#)
- Descripció de la torre del Mas Tort i de la vista que s'hi veu: [Pàgina 57](#)
- Descripció de la cambra (i els objectes que hi ha) on dorm en Bernat: [Pàgina 52](#)
- Descripció dels voltants del Mas Tort: [Pàgina 56](#)
- Descripció del paisatge que es veu des de la finestra de la cambra: [Pàgina 53](#)

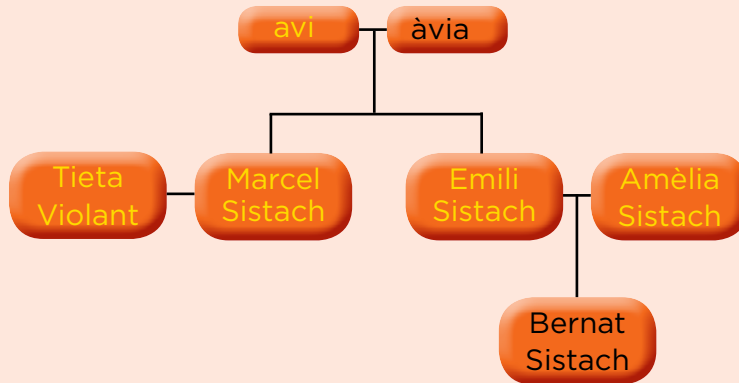

Masia fortificada <http://ca.wikipedia.org>

- 27.** Aquest capítol clou la primera part de la novel·la. Fes hipòtesis sobre què t'imagines que passarà a partir d'ara.
Resposta oberta.

Activitats globals de la primera part

1. Completa aquest arbre genealògic amb noms de personatges que surten en la primera part de la novel·la.

2. En aquesta part de la novel·la es parla de la Coronela de Barcelona:

- Busca **informació** sobre la Coronela i contesta les preguntes que trobaràs a continuació:

- Quants homes formaven part de la Coronela a la ciutat de Barcelona?

4.000.

- Com estaven organitzades les companyies de soldats?

Per gremis o professions.

- Per què creus que els soldats de la Coronela porten uniformes de diferents colors?

Perquè cada gremi tenia un uniforme diferent. Es pot trobar més informació sobre aquest punt a:

Soldats de la Coronela

<http://www.xtec.cat/web/centres/celebracions/2013/1714/esobatxilleratfp/guerracatalans/soldatcoronela>

- Busca **informació** i digues a quina companyia pertanyien els membres d'aquests gremis, components de la Coronela de Barcelona.

- Espardenyers: II Batalló, 8a Companyia
- Fusters: VI Batalló, 2a Companyia
- Argenters: IV Batalló, 2a Companyia

- Pintors: IV Batalló, 1a Companyia
- Sastres: I Batalló, 3a Companyia
- Adroguers: I Batalló, 1a Companyia
- Boters: III Batalló, 3a Companyia
- Matalassers: V Batalló, 4a Companyia

■ Creus que un exèrcit com la Coronela estaria en condicions d'enfrontar-se a un exèrcit format per soldats professionals com el que es trobava davant de les muralles de Barcelona? Raona la teva resposta. **Resposta oberta. Es pot suposar que militarment estarien menys preparats, però també que estarien més motivats per a la lluita, ja que es tractava de defensar la seva ciutat i les seves famílies.**

3. Completa aquesta línia del temps amb informacions històriques i de la trama de la novel·la.

Data	Fets històrics	Fets de ficció	Capítol
1641	Pau Claris lliura Catalunya al rei de França, que va ser coronat com a rei dels catalans.	_____	Capítol 3
1691	Juliol: Bombardeig de la ciutat	La mare d'en Bernat, l'Amèlia Sistachs té 10 anys	Capítol 1
1697	Juliol: Setge i bombardeig de la ciutat per part dels francesos.	Mort de la família de la mare d'en Bernat.	Capítol 1
1704	Atac fracassat a la ciutat per part de l'artilleria austríaca.	En Bernat té quatre anys.	Capítol 1
1705	Carles d'Habsburg es anomenat rei amb el nom de Carles III.	_____	Capítol 1
1706	Els francesos bombardegen la ciutat. Els defensors els fan fugir	Moren els tiets de la mare d'en Bernat que l'havien acollit quan van morir els seus pares.	Capítol 1
1707	Maig: Setge i caiguda de Xàtiva. L'exèrcit vencedor saqueja i crema la vila.	L'exèrcit borbònic mata el marit i els fills de la Vicenta i li fan la cicatriu en forma d'X	Capítol 4
1708	Casament a Barcelona de Carles III amb Elisabet Cristina	En Bernat té vuit anys.	Capítol 2

Cicatrus de 1714
Orientacions didàctiques

1711	Carles III es converteix en emperador del Sacre Imperi Romanogermànic	—————	Capítol 2
1713	Atac a la ciutat per part de les tropes franceses	En Bernat participa en la celebració de la Setmana Santa enmig d'un ambient de guerra.	Capítol 1
	França i Anglaterra fan les paus i signen el tractat d' Utrecht .	En Bernat fa guàrdia a la muralla de Barcelona.	Capítol 2
	Juliol: L'exèrcit del duc de Pòpuli encercla Barcelona i li ofereix la rendició . Barcelona no es rendeix.	En Bernat té tretze anys.	Capítol 2
	L'exèrcit borbònic (homes de blanc) ocupa Badalona.	L'oncle Marcel rep els borbònics amb reverències i els parla en la seva llengua.	Capítol 6
1714	Abril: comença el bombardeig de Barcelona.	La mare d'en Bernat es desmaia.	Capítol 1
	Cauen bombes sobre el convent de Santa Caterina .	En Bernat pensa que tots els reis són iguals .	Capítol 4

Segona part

Capítol per capítol

► Capítol VII: “Conspiració”

1. Fixa't en el títol del capítol:

- Saps què és una conspiració? Busca, si cal, el significat en el diccionari.
Conspiració: Acord o pla secret entre dues o més persones per fer alguna cosa, especialment si és il·legal o perjudicial per a algú altre.
- Digues algunes paraules que en siguin sinònimes.
Complot, confabulació, conjura, conxorxa.
- A quina conspiració creus que es refereix el títol?
A la del suposat marquès de Lloseta, que ha preparat un parany al cap dels Serveis Secrets a l'Acadèmia dels Desconfiats contra la ciutat de Barcelona.

2. El 22 d'abril van arribar a la ciutat de Barcelona uns representants del rei Carles III.

- Quins missatges portaven per a la ciutat?
Carles havia arribat a un acord amb el rei de França mitjançant el qual el rei Felip es comprometia a no saquejar Barcelona i a mantenir les lleis i els costums catalans. Semblava que les tropes franceses es retirarien i només quedarien les espanyoles, que eren molt menys importants.
- Qui més va desembarcar amb els emissaris reials?
Un espia borbònic que es feia passar per partidari de Carles III.
- Quina informació portava?
Que en realitat les tropes felipistes no estaven disposades a retirar-se sinó que, contràriament, s'estaven preparant per enviar armament i reforços per atacar Barcelona.
- En aquest capítol es parla dels «Serveis Secrets». Què creus que vol dir aquesta expressió?
Resposta oberta. Són els serveis per organitzar l'espionatge que tenen els governs de tots els països.

3. Segons el que s'explica en aquest capítol, què era l'Acadèmia dels Desconfiats?

L'Acadèmia dels Desconfiats era una associació d'intel·lectuals que, abans del setge, es reunien per parlar sobre literatura i política. Havien creat una biblioteca que aleshores tenia més de mil manuscrits i llibres estranys i antics sobre els temes més estrafolaris. Estava ubicada al Palau Dalmasas. A més, l'acadèmic que rep la suposada carta de Carles III és el cap dels Serveis Secrets de Barcelona.

Imagina't que tu i els teus companys us trobeu en aquella època i fundeu també una acadèmia. Pensa quin nom hi posaríeu, on faríeu les reunions i sobre quin temes parlaríeu.

Resposta oberta.

► **Capítol VIII: “Mai no ho sabem tot”**

4. Fixa't en el títol del capítol:

- A què es refereix el títol del capítol?
Al fet que en Bernat descobreix que el seu pare és, en realitat, un espia. A més, els pares d'en Bernat descobreixen que la Vicenta també fa tasques d'espionatge.
- Quin canvi es produeix en l'opinió que en Bernat té del seu pare?
Torna a tenir-ne una bona opinió.
- Quin fet provoca aquest canvi?
El fet de saber que el seu pare és un espia fidel a la causa austriacista.

5. En aquest capítol s'explica com es van fer més intensos els atacs borbònics a la ciutat de Barcelona:

- Marca en el mapa de la Barcelona del 1714 de l'annex 1 el tram de muralla que va del Portal Nou al Baluard de Santa Clara i el convent dels caputxins.
- Compara el mapa de la pàgina XX amb el de la pàgina XXX. Per què creus que els borbònics tenien interès a conquerir el convent dels caputxins?
Resposta oberta. Perquè es trobava en la línia del cordó del setge.

- Quines conseqüències va tenir per a la ciutat el que es va anomenar el Gran Bombardeig?
Van caure milers de bombes sobre la ciutat, que va quedar en gran part destruïda.

Imagina't que ets un espia borbònic que viu a Barcelona en el moment del Gran Bombardeig. Redacta l'informe que faries per explicar en quin estat ha quedat la ciutat i si es pot considerar que l'atac felipista ha estat un èxit i la ciutat caurà aviat.

6. Antonio de Villarroel i Rafael Casanova són dos personatges històrics que van existir realment i que van tenir un paper molt important en els fets del 1714. Busca'n informació i escriu una biografia breu de cada un d'ells.

Antonio de Villarroel

**Antoni de Villarroel
(General de les tropes)**

Militar que va defensar Barcelona durant el setge del 1714. Va néixer a Barcelona, fill d'un militar gallec i de mare asturiana.

Rafael Casanova

**Rafael Casanova
(Conseller en cap)**

Com a primera autoritat de Barcelona, va assumir el comandament de la milícia ciutadana (La Coronela) durant el setge del 1714.

► **Capítol IX: “Dia de festa”**

7. En aquest capítol s'expliquen els preparatius per a un sopar de gala que s'ha de celebrar al Mas Tort.

■ Quantes hores aproximadament duren els fets que s'expliquen en aquest capítol?

Es desenvolupa durant tot un dia, des del matí de l'últim dia de juny fins abans de la posta de sol, just abans que comenci el sopar.

■ Què se celebra en aquest sopar?

No se sap. La gent del mas no celebra res i els borbònics no han dit per què volen fer el sopar. Més endavant se sabrà que els borbònics celebren que creuen que hi haurà un atac per mar que representarà la derrota definitiva de Barcelona.

■ Quina diferència hi ha entre els plats que prefereixen els francesos i els que prefereixen els habitants del Mas Tort?

Els francesos prefereixen plats que no demanin mastegar (sopes, cremes, purés, carn picada...). En canvi, els habitants del mas prefereixen menjar tall.

■ Creus que actualment també hi ha diferència entre la manera de menjar a Catalunya i les d'altres països d'Europa?

Resposta oberta. Tot i que cada vegada es tendeix més a l'homogeneïtat, hi ha diferències importants entre les maneres de cuinar de cada país pel que fa als ingredients, a les formes de cocció, als condiments, els horaris...

■ Relaciona cada personatge amb la seva funció en la preparació del sopar.

Monsieur Sabatier: 4	1: Triar el menú.
Pasquala : 2	2: Triar les estovalles i els tovallons per parartaula.
Cuinera del mas: 4	3: Preparar els plats de peix i de carn.
Tieta Violant: 3	4: Organitzar el sopar.
Mare d'en Bernat: 1	5: Netejar la vaixel·la i els coberts.
Criats: 9	6: Netejar i preparar la sala per al banquet.
Minyona: 6	7: Preparar el potatges i els menjars de cullera.

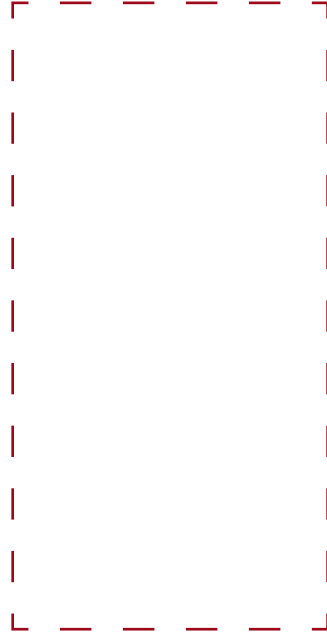
8. Fent servir de model la imatge que trobareu a continuació, dibuixeu el personatge d'en Bernat vestit per al sopar de gala de la manera que es descriu en el text (pàgina 89).

Per saber més coses sobre com anaven vestits els barcelonins al segle al 1714 pots mirar aquest [vídeo](#).

Cicatrius de 1714
Orientacions didàctiques

<http://elportalnou.blogspot.com.es>

► Capítol X: Sopar amb brindis

9. Aquest capítol explica el sopar de gala que es fa al Mas Tort:

- Quina és l'actitud dels convidats francesos durant el sopar?
Menystenir els costums dels catalans i considerar que els francesos són superiors i més refinats pel que fa a la gastronomia i a les normes d'educació.
- Qui fa el brindis?
Francisco Antonio Velarde.
- Què anuncia?
Que l'endemà Barcelona caurà derrotada.
- Creus que aquest brindis és una bona manera d'acabar el capítol?
Raona la teva resposta. És una manera de provocar sorpresa i interès per continuar llegint els capítols següents.

10. Busca **informació** i classifica els personatges que assisteixen al sopar segons la seva funció en el desenvolupament d'aquesta part de la història.

**Emili Sistach - Mossèn Miquel - Bernat Sistach - Capità Chabert
Francisco Antonio Velarde - Senyors Deulofeu - Comtessa de Llorer
Feliseta Tolosa - Monsieur Sabatier - Marcel Sistach - Violant Sistach
Capità Le Vial**

Personatges principals	Emili Sistach, Bernat Sistach
Personatges secundaris	Francisco Antonio Velarde, Marcel Sistach, Capità Le Vial, Monsieur Sabatier
Personatges fugaços	Mossèn Miquel, Capità Chabert, senyors Deulofeu [més endavant passarà a ser un personatge secundari], comtessa de Llorer, Feliseta Tolosa Violant Sistach

► **Capítol XI: “El secret”**

11. Explica en què consisteix el secret que dona títol al capítol:

- Qui l'explica?

Velarde.

- Quina és la informació secreta de la qual s'assabenten en Bernat i el seu pare?

L'arribada de l'expedició de la Mare de Déu dels Set Dolors, que preveu que tres fragates borbòniques amb les banderes austriacistes desembarcaran per sorpresa a la platja de Barcelona.

- Es descobreix algun altre secret en aquest capítol?

Els capitans francesos descobreixen que la Vicenta és una espia

12. Quin fet tanca el capítol?

L'avi vol expulsar de casa seva els felipistes, es produeix una baralla i en Bernat rep un cop de puny de Le Vial i perd el coneixement.

13. Mira l'índex:

- A quin punt de la història correspon aquest capítol, al començament, a la meitat o al final?

A la meitat.

- Tenint en compte que aquesta novel·la està dividida en plantejament, nus i desenllaç, a quina part diries que corresponen aquests capítols?

Al nus (o clímax).

► Capítol XII: Fer alguna cosa

14. En aquest capítol s'explica com, a causa del secret que ha descobert, en Bernat pren la decisió de «fer alguna cosa»:

- Quina decisió pren?
Escapar-se de la casa per anar a Barcelona a avisar de la conspiració felipista.
- Et sembla una bona decisió?
Raona la teva resposta. Resposta oberta.
- Com qualificaries la decisió d'en Bernat?
Resposta oberta (valenta, arriscada, irrealitzable...).
- En el mateix cas, tu què hauries fet?
Resposta oberta

15. Fixa't en el títol dels dos capítols que vénen a continuació («Porteu-me a Barcelona» i «Grumet i patró»).

- A partir del títol d'aquests capítols, què creus que passarà?
Resposta oberta. Es pot deduir que algú (en Bernat o el seu pare) farà alguna cosa a partir de la informació sobre l'atac felipista, per a la qual cosa han d'anar a Barcelona, i ho faran per mar.
- Seran capítols emocionants?
Resposta oberta. Sembla que sí, que hi haurà acció i aventura.
- Creus que en aquests capítols trobaràs més informació sobre fets històrics que van passar realment o sobre les aventures dels personatges de la novel·la?
Més fets de ficció.
- Què t'ho fa pensar?
Resposta oberta. Hi tindrà més pes la ficció. Ho fa pensar que en els títols no hi ha cap referència històrica. I que "Secret" i "Fer alguna cosa" remetent a trama de novel·la negra o d'aventures.

16. Fixa't

- Quin significat té l'espai en blanc que hi ha abans de l'últim paràgraf? Marca la resposta correcta.
 - És un error.
 - Indica un canvi en el narrador de la història.
 - Hi ha un canvi radical en l'acció.
 - Es deixa així, perquè el lector pugui respirar i no s'ennuegui.
- A quina part del capítol creus que es correspon millor el títol del capítol, a la part que hi ha abans o a la que hi ha després de l'espai en blanc?
A la de després de l'espai en blanc.

► **Capítol XIII: «Porteu-me a Barcelona»**

17. Fixa't en el títol de capítol i contesta:

- Hi ha algun fet del capítol que es relacioni amb el títol?
La intenció d'en Bernat quan fugí del Mas Tort és arribar a Barcelona però, de moment, encara no ho ha demanat a ningú.
- Pensa un altre títol per al capítol.
Resposta oberta. «La fugida d'en Bernat», «Desaparegut en la nit», «Missió impossible»?...
- Tal com acaba el capítol, qui creus que serà l'encarregat de portar en Bernat fins a Barcelona?
En Pancraç.

18. El temps és un element important en aquest capítol:

- Per què en Bernat creu que ha d'arribar a Barcelona sense perdre temps?
Perquè ha d'avisar del complot felipista abans que arribin les naus enemigues.
- Quina idea té en Bernat del temps que dura la seva fugida?
Mentre ha de fugir a les fosques li sembla que el temps passa molt a poc a poc, després li sembla que passa més de pressa.
- En realitat, quantes hores creus que dura l'acció d'aquest capítol?
Un parell d'hores.
- Quan passen els fets d'aquest capítol, al matí, al migdia, a la tarda o a la nit?
A la nit.
- Quin temps atmosfèric fa?
Fa hores que plou i hi ha una tempesta.
- Quines conseqüències té aquest temps atmosfèric en l'acció?
Dificulta la fugida d'en Bernat a causa del fang i de les rieres.
- Per què creus que l'autor ha situat la fugida d'en Bernat en aquestes circumstàncies?
El fet de situar l'acció de la fugida en circumstàncies adverses (de nit, enmig d'una tempesta) fa que augmenti la intriga i l'interès del lector per continuar llegint.

19. A la pàgina 124, abans de l'últim paràgraf, torna a haver-hi un espai blanc. Què creus que indica?

Que l'acció passa en un escenari diferent, concretament els fets que tenen lloc a la casa mentre en Bernat s'escapa

► **Capítol XIV: «Grumet i patró»**

20. Llegeix aquestes definicions de les paraules *grumet* i *patró* i digues a quins personatges creus que es pot referir.

En Bernat podria ser el grumet i en Pancraç el patró de la barca per arribar a Barcelona.

- **Grumet:** Mariner jove que, en qualitat d'aprenent, ajuda els mariners en les diverses tasques que es duen a terme a bord d'un vaixell.
- **Patró:** Persona que pot comandar una embarcació de tonatge limitat dins d'una porció de mar també limitada.

21. A la pàgina 133 hi torna a haver un espai en blanc. Què creus que indica?
Una altra vegada un canvi d'escenari. És la continuació de l'explicació dels fets que passen al Mas Tort en paral·lel a la fugida d'en Bernat.

► **Capítol XV: «La por que fa dubtar»**

22. Fixa't en el títol de capítol i contesta:

- Té motius en Bernat per tenir por? **Sí.**
Quins?
Es troba en una barca enmig d'una tempesta, amb una persona que no sap si és de fiar i que ha insistit massa que anessin sols.
- De què té por?
De naufragar i d'un possible atac d'en Pançaç.
- En quin moment d'aquest capítol la Vicenta també té motius per tenir por?
Quan els francesos la interroguen de mala manera perquè es pensen que és una espia.
- Qui creu que l'ha traït?
En Carlot.

La tempesta al mar de Galilea de Rembrandt van Rijn (1633)

23. En aquest capítol s'expliquen dues accions en paral·lel: les que tenen a veure amb la fugida d'en Bernat i el que succeeix mentrestant al Mas Tort. Completa la taula amb la informació corresponent.

	Fugida d'en Bernat	Mas Tort
Personatges	En Bernat, en Pançaç i els altres homes de la taverna.	La Vicenta, <i>monsieur</i> Sabatie i els dos soldats borbònics.
Escenaris	La platja de Badalona i el mar.	La cuina del Mas Tort.
Durada de l'acció	Breu (una o dues hores).	Breu (una o dues hores).
Fets	En Bernat aconsegueix que en Pançaç el porti amb la barca cap a Barcelona.	Els francesos interroguen la Vicenta de males maneres i ella arriba a la conclusió que qui l'ha traït és en Carlot.

Activitats globals de la segona part

1. Aquest capítol explica el sopar de gala que es fa al Mas Tort:

Capítol	Data	Fets	Durada
IX. «Dia de festa»	30 de juny de 1714	Preparatius del sopar de gala	Des del matí fins abans de sopar.
X. «Sopar amb brindis»	30 de juny de 1714	Sopar de gala i revelació de la conspiració felipista.	Un parell d'hores.
XI. «El secret»	30 de juny de 1714	Descobriments de la conspiració i incidents entre els francesos i els habitants de la casa. En Bernat queda ferit.	Una hora aproximadament.
XII. «Fer alguna cosa»	30 de juny de 1714	Al Mas Tort tots estan retinguts per evitar que avisin de la conspiració i en Bernat inicia la fugida.	Entre una i dues hores.
XIII. «Porteu-me a Barcelona»	30 de juny-1 de juliol de 1714	Hi ha dues accions paral·leles: en Bernat arriba fins a la taverna on es troba en Pancraç i mentrestant continuen els incidents a Mas Tort.	Un parell d'hores.
XIV. «Grumet i patró»	1 de juliol de 1714	En Bernat convenç en Pancraç perquè el porti amb barca a Barcelona.	Mitja hora.
XV. «La por que fa dubtar»	1 de juliol de 1714	Hi ha dues accions paral·leles: en Bernat es dirigeix cap a Barcelona en la barca d'en Pancraç i la Vicenta és interrogada i dedueix que en Carlot és un traïdor.	Una hora aproximadament.

2. En Bernat tracta els seus pares de vós. Llegiu aquests fragments i contesteu les preguntes que trobareu a continuació.

-Fa més que vós, pare! -vaig intervenir-. Fa més que vós i que la mare, i que jo, que hem fugit com conills! (pàg. 80)

-És clar que sé qui sou. Sou la mare, i teniu dos ulls, un nas i una boca, com totes les mares. (pàg. 113)

■ Creieu que actualment encara es manté aquest costum de tractar els pares de vós (o de vostè)?

Resposta oberta. Normalment, en l'actualitat la gent tracta els seus pares de tu.

■ A part dels pares, a qui més tracta de vós?

Els oncles, l'avi i, en general, totes les persones que són part de la seva família i del seu cercle. En canvi, a la Vicenta li parla de tu (pàg. 33) perquè forma part del servei.

■ Quins tractaments fas servir tu per dirigir-te a les altres persones?
Resposta oberta. De vostè, de tu, de vós.

■ En quins casos utilitzes els diferents tractaments?
Resposta oberta.

■ Feu un debat a classe sobre aquestes diferències de tractament a l'hora de dirigir-se a les altres persones:

- És convenient adreçar-se a les persones amb tractaments diferents segons l'edat o la relació que hi tinguem?
- En quins casos tracteu algú de vós (o de vostè)?
- Creieu que cal utilitzar un tractament diferent segons el tipus de relació que tinguem amb la gent?
- Per què creieu que abans era més habitual que ara que els joves s'adrecessin a la gent més gran de vós (o de vostè)?
- Què creieu que s'hi guanya i s'hi perd amb aquesta mena de tractament?
- ...

3. Fes dues llistes amb tot allò que apareix en els capítols IX, X i XI, segons si es considerava que eren costums elegants o eren de mala educació.

Era elegant	Era de mala educació
<ul style="list-style-type: none">• Els homes, posar-se perruques.• Oferir, com a aperitiu, trossos de fruita fresca amb vi adobat amb mel i espècies, acompanyat de neules.• Els homes, vestir amples capes. I bastó els civils i sabres els militars.• Portar barrets estrofolaris i vanos llampants, les dones.• Fer servir dos plats: l'escudella per a menges líquides i el tallador, més pla, per a les carns que s'havien de tallar.• Fer servir forquilles.• Disposar d'un tovalló per a cada comensal.• Servir productes de les colònies americanes: gall dindi, pinya americana, patates, blat de moro, tomàquet, mongetes, pebrots i xocolata.• Fumar tabac.	<ul style="list-style-type: none">• A França, mastegar els aliments perquè no es podia menjar sense interrompre la conversa.• Oferir als convidats només 12 plats (tres serveis de quatre plats).• Rebre l'enemic amb armes a la mà.• Beure excessivament.• Que els criats escoltessin les converses dels senyors.

4. Completa aquesta línia del temps amb informacions històriques i de la trama de la novel·la.

Fets històrics	Fets de ficció	Capítol
<p>22 abril Es reben cartes de l'emperador ans una solució favorable a la guerra. Les cartes inclouen el parany de les fragates dels Set Dolors.</p>	_____	Capítol 6
_____	La família Sistachs ja són a Badalona	Capítol 7
<p>17 de maig Els borbònics ocupen el convent dels caputxins. Els enemics s'atansen a Barcelona</p> <p>22 de maig Ataquen descomunalment Barcelona des del convent dels caputxins. Des d'aquest dia i fins al 25 de juliol cau a Barcelona una bomba cada 3 minuts.</p>	<p>En Bernat creu que és més digne morir amb les armes a la mà que ofegats per humiliacions i abusos</p> <p>En Bernat volia ser un dels defensors de la ciutat de Barcelona</p>	Capítol 8
_____	Festa al Mas Tort a Badalona	Capítol 10
_____	Es descobreix la trampa de les fragates dels Set Dolors .	Capítol 11

Tercera part

Capítol per capítol

► Capítol XVI: «La mà de Déu»

1. Fixa't en el títol del capítol:

- Quin significat té l'expressió «Deixat de la mà de Déu»?
Significa que algú o alguna cosa estan abandonats, sense que ningú en tingui cura. També mostra la idea que el nostre destí no depèn de nosaltres mateixos, sinó que hi ha un poder sobrenatural.
- En quines situacions es pot aplicar?
Resposta oberta. Es pot aplicar en situacions en les quals una persona no té ajuda per solucionar un problema greu.
- Llegeix aquest fragment del capítol I

En l'instant següent, però, la mà de Déu em va agafar pel turmell. Una estrebada cap amunt, una pressió ferma que impedia que me n'anés al fons del mar.

No acabava de treure'm a la superfície, però això hauria estat massa fàcil. M'havia de conformar que el miracle diví no em permetés baixar fins al fons de la Mediterrània. (pàg. 157)

- En Bernat creu en miracles i en poders sobrenaturals?
Sí, creu en els miracles de santa Agnès, de santa Clara i de Déu, i també que els amulets que porta a sobre el protegiran.
- Creus que aquestes creences eren <http://www.naciodigital.cat/naciogranollers/> més habituals en l'època de la novel·la que ara? Per què?
Resposta oberta. Eren més habituals abans perquè la religió tenia un pes més important en la vida de la gent i perquè el nivell de desenvolupament de la ciència i de la tècnica feien que les persones estiguessin més indefenses davant de determinats fenòmens
- Per què en Bernat creu que necessita alguna ajuda extraordinària per salvar-se de l'atac d'en Pançraç?
Perquè es troba en una situació de molta desigualtat, havent de lluitar enmig de la tempesta contra un home més fort i experimentat que ell. En una situació com aquesta, només pot confiar en la Providència.
- En realitat, per què en Bernat no s'enfonsa quan cau al mar?
Perquè s'havia lligat una corda al peu quan era dalt de la barca.

2. A la pàgina 159 torna a haver-hi un espai en blanc. Explica què significa. Una altra vegada un canvi d'escenari. És la continuació de l'explicació dels fets que passen al Mas Tort en paral·lel a la fugida d'en Bernat
3. Llegeix aquest fragment d'un diàleg entre el pare d'en Bernat i el capità Chabert i fes les activitats que es proposen:

-[...] No us podeu permetre fer el mateix que a Xàtiva. Entrareu a la ciutat, sense dubte, però els vostres generals tenen molt present que el món civilitzat està pendent d'aquest setge que ja s'ha allargat massa. Ara el duc de Pòpuli s'hi juga la dignitat. Haurà d'impedir que els seus soldats es llancin a una carnisseria de saquejos i violacions.

- Per què el pare d'en Bernat diu que a Barcelona no es pot fer el mateix que a Xàtiva?
Perquè els altres països estan pendents del que passi a Barcelona i, per tant, els felipistes no hi poden aplicar la mateixa brutalitat.
- Quin personatge surt a la novel·la que és de Xàtiva?
La Vicenta.
- Quina relació té aquest personatge amb en Bernat?
Fa de minyona a casa d'en Bernat i fa d'espia a favor de la resistència.

Consulta la pàgina 228-230 del llibre i contesta: .

- * Què va passar a Xàtiva durant la guerra de Successió?
La ciutat de Xàtiva va ser un focus actiu de resistència i el marquès d'Asfeld va ser l'encarregat de la repressió: va sotmetre la població a pillatge, en va deportar els habitants abans de cremar-la el 19 de juny de 1707 i va rebatejar-la com a Colonia Nueva de San Felipe.
- * On van refugiar-se molts ciutadans que fugien de Xàtiva?
A Barcelona.
- * Quin origen creus que té el refrany «Quan el mal ve d'Almansa a tots alcança»?
És una dita popular que fa referència a l'etapa valenciana de la Guerra de Successió.
- * Al Museu Municipal de l'Almodí, a la ciutat de Xàtiva, hi ha un quadre de Felip V. Explica com està col·locat i per què.
El tenen penjat cap per avall, perquè és el monarca que va ordenar incendiar la ciutat.

► **Capítol XVIII: «La Lluïsa»**

4. Fixa't en el títol del capítol i contesta:

- Consulta, a la pàgina 39, la primera vegada que apareix la Lluïsa a la novel·la
 - Sabem el seu nom?
No.
 - És un personatge important?
No, només és un personatge fugaç o circumstancial.

- En el capítol que estem llegint ara:
 - Quin és el paper de la Lluïsa?
És la persona que dona un cop de mà a en Bernat quan arriba a Barcelona i necessita ajuda per avisar de la conspiració dels felipistes.
 - Creus que en els pròxims capítols serà un personatge important?
Raona la teva resposta.
Resposta oberta. Serà important per aconseguir que en Bernat pugui transmetre el seu missatge.

► Capítol XIX: «La cobla dels cecs»

5. A qui es refereix el títol d'aquest capítol?

A la cobla que formaven els membres del gremi de cecs i imperfectes que, per les seves discapacitats, no podien combatre i col·laboraven donant coratge als combatents amb la seva música. També es podria referir metafòricament a en Bernat i la Lluïsa que, tot i que són una dona i un adolescent i no poden participar directament en la lluita, troben la manera de contribuir a la defensa de Barcelona.

6. En Bernat i la Lluïsa fan un recorregut per Barcelona per a anar a buscar en Nicolau:

- Marca en el mapa de l'annex 1 el recorregut que fan ver en Bernat i la Lluïsa per anar a buscar en Nicolau.

Van entrar a la ciutat pel Portal del Mar i havien d'arribar fins al Portal Nou. L'itinerari passava per: Portal del Mar, la Peixateria, el carrer Gran de la Ribera, l'Arbreda, Pla del Lull, el Born, el carrer dels Ventres, Rec Comtal, els Horts de la Fusina, baluard del Portal Nou.

- Compara el mapa de l'annex 1 amb el de l'annex 2.

- Si ara haguéssim de fer el mateix recorregut, en quins llocs començaria i acabaria?

Comparant els dos mapes es pot veure a quin recorregut de la Barcelona actual correspondria: aproximadament, des del Moll de la Fusta fins a l'Arc del Triomf.

- Existeixen actualment els llocs que s'esmenten a la novel·la?

La major part dels llocs han desaparegut, tot i que es conserven els noms d'alguns carrers que hi fan referència (de la Pescateria, Rec, Fusina, Ribera, Born).

http://guerradesuccessio.cat/cartografia/bcn1714/cordo_setge.jpg

7. Quines dificultats es troben en Bernat i la Lluïsa en el seu recorregut?

A part del fang, l'aigua, la foscor i de la destrucció que troben al seu pas, han d'esquivar la Companyia de la Quietud, que tot i que tenia la missió de protegir els ciutadans i les seves propietats, en realitat és constituïda per uns malfactors perillosos.

8. En aquest capítol s'anomenen una sèrie de gremis que, abans de la guerra, tenien els tallers a prop del Rec Comtal. Busca'n informació i contesta:

- Què eren els gremis?

Eren associacions de treballadors d'un mateix ofici.

■ Digues en què consistien, tal com s'exercien al segle XVIII, els oficis, que s'esmenten a la pàgina 176.

- **Blanquers:** Netejaven i preparaven les pells dels animals per poder-les treballar.
- **Paraires:** Preparaven la llana abans de convertir-la en draps.
- **Assaonadors:** Feien cuir a partir de les pells netes dels animals (que havien preparat prèviament els blanquers).
- **Guanters:** Confeccionaven i venien guants

9. Quina sensació et provoca la descripció que fa en Bernat de la ciutat Barcelona en aquest capítol?

Resposta oberta. És una Barcelona destruïda per la guerra.

10. En aquest capítol apareixen dos personatges femenins, la Lluïsa i la mare d'en Bernat. Compara'ls i digues en què es diferencien.

Tots dos són personatges positius, la Lluïsa és de classe baixa i molt valenta i decidida, mentre que la mare d'en Bernat és de classe burgesa i, a causa dels drames que ha viscut la seva família, pateix molt per les conseqüències de la guerra.

► **Capítol XX: «Un lloc adient per morir»**

11. Fixa't en el títol del capítol.

- En quins moments diu aquesta frase en Bernat?
«Un cementiri. Un lloc adient per morir» és la frase que pensa en Bernat quan es troba en un cementiri fugint dels seus perseguïdors. La diu a la pàgina 186 i la repeteix a la 190, abans i després d'un espai en blanc respectivament. Entre aquestes repeticions, hi ha el fragment que explica el que passa mentrestant al Mas Tort.
- Qui el persegueix quan la diu?
En Carlot i un altre home.
- Per què el persegueixen?
Perquè el volem matar perquè no pugui alertar de l'atac felipista per mar.

12. Llegeix aquest fragment de la novel·la i contesta les preguntes que trobaràs a continuació.

I, precisament quan pensava que el meu únic avantatge era la foscor, gràcies a la qual no seguien els meus moviments, cap al cel es va aixecar un coet d'estel vermell, un producte de pirotècnia com aquells que veníem a l'adrogueria i que disparàvem per Sant Joan. Vaig poder veure perfectament com solcava el cel negre i formava al firmament una meravellosa palmera gegant, escampant sobre la terra una llum vermella de l'infern. (pàg. 185)

<http://www.naciodigital.cat/delcamp/tarragonadiari/noticia/1331/arriben/nits/plenes/polvora>

- Com interpreta en Bernat l'explosió d'aquest coet?
Creu que els defensors de la ciutat demanen ajuda a les fragates dels Set Dolors i els donen permís perquè entrin al port (pàgina 190).
- I les persones que en aquell moment són al Mas Tort?
Pensen que és l'ordre d'atac de les tropes borbòniques i que comença el desembarcament.
- Quina creus que pot ser la veritable funció de l'explosió del coet?
Resposta oberta. La funció, com es veurà en el capítol següent, és avisar que en realitat les naus austriacistes que semblaven amigues eren naus felipistes camuflades.
- Llegeix l'últim paràgraf d'aquest capítol. Com creus que se sent en Bernat?

Està desesperat perquè, tot i que en Nicolau li ha salvat la vida, creu que ha fracassat en l'intent d'evitar que la ciutat de Barcelona caigui en mans dels borbònics.

► **Capítol XXI: «Fracàs»**

13. Fixa't en el títol del capítol.

- A quin fracàs creus que es refereix?

D'una banda, fracassa el complot de les fragates dels Set Dolors i d'altra banda en Bernat ens explica que se sent absolutament fracassat perquè creu que no ha pogut avisar a temps de l'atac.

- Quines són les raons d'aquest fracàs?

Els defensors de la ciutat tenien algunes sospites sobre la possible conspiració dels borbònics, tot i que no n'estaven segurs. Per això, hi havia una esquadra preparada per si la conspiració es confirmava.

- En Bernat, hi té alguna participació? Sí. Quina?

Gràcies a l'avís d'en Bernat, es confirmen les sospites que els reforços que arriben per mar són en realitat forces enemigues i s'evita que Barcelona caigui en la trampa.

14. Llegeix el text i contesta.

Sembla que la ciutat no s'ha empassat l'ham, capità -va dir l'oncle Marcel.
(pàg. 197)

- A qui es dirigeix l'oncle Marcel?

Al capità LeVial.

- Què li vol dir?

Que la ciutat no s'ha deixat enganyar.

15. En aquest capítol hi ha moltes paraules i expressions relacionades amb la guerra. Fes-ne un recull i escriu un resum de la batalla entre les naus dels dos bàndols, fent servir com a mínim 10 d'aquestes expressions.

Vocabulari relacionat amb la guerra: vaixells de guerra, tirotejar...

llampecs i fum de pólvora, canons, canonades, soldat, vaixell d'escorta, fragates, disparar, abordar, traïció, batalla naval, municions, contraatac, parany, en peu de guerra, naus defensores, almirall, flota, alarma, galera, capturar, presoners, obrir foc, armada, combat, missatge en codi, oficials, custodiar, guàrdia, capità, desembeinar l'espasa, arma, baluard, arcs i fletxes, explosions, victòria, tropes, maniobra de distracció.

► **Capítol XXII: «Un atac de fúria»**

16. Fixa't en el títol i contesta:

■ A quin personatge es refereix?

Al capità LeVial, que, enfurismat per la derrota borbònica, vol trobar sigui com sigui l'espia que ha fet fracassar l'operació.

■ Quin personatge surt més perjudicat d'aquest atac de fúria?

Velarde, que mor a mans del capità LeVial per haver desvetllat el secret de l'operació

17. En aquest capítol s'expliquen barrejades dues accions: la tornada d'en Bernat al Mas Tort i la recerca de l'espia per part de LeVial. Escriu al costat de cada una de les accions que fa el capità LeVial quina altra acció passa al mateix temps.

- En Bernat s'acaba de ficar al llit.
- En Bernat entra per la porta de la seva habitació.
- En Nicolau i els seus homes inicien l'atac.
- En Bernat es posa la camisa de dormir.
- En Bernat col·loca l'escala a la paret on hi ha la finestra de la seva habitació

El capità LeVial mata en Velarde.	En Nicolau i els seus homes inicien l'atac.
El capità LeVial puja les escales cap a l'habitació d'en Bernat.	<i>En Bernat col·loca l'escala a la paret on hi ha la finestra de la seva habitació.</i>
El capità LeVial interroga els soldats que fan guàrdia davant la porta de la habitació d'en Bernat.	<i>En Bernat entra per la porta de la seva habitació.</i>
El capità LeVial està a punt d'obrir la porta de l'habitació d'en Bernat.	<i>En Bernat es posa la camisa de dormir.</i>
El capità LeVial entra a l'habitació.	<i>En Bernat s'acaba de ficar al llit.</i>

Es pot fer l'observació que, per augmentar l'emoció del relat, les dues accions s'expliquen simultàniament, de manera que, fins a l'últim moment, no sabem si en Bernat aconseguirà tornar-se a ficar al llit abans que el capità entri a l'habitació.

► **Capítol XXIII: «Ferides i cicatrius»**

18. Fixa't amb el títol del capítol i contesta:

- Quina és la diferència entre una ferida i una cicatriu?

La ferida és la lesió que es produeix per un cop o un altre accident i la cicatriu la marca que queda un cop s'ha guarit la ferida.

- A quines ferides i cicatrius creus que es refereix el títol?

Resposta oberta. A les ferides físiques i morals que va rebre la ciutat de Barcelona a causa de la guerra i a les cicatrius també físiques i morals que van quedar i encara duren.

19. Per què era inevitable que caigués la ciutat de Barcelona?

Per la diferència de forces i perquè van arribar més reforços per a l'exèrcit borbònic.

Representació de l'entrada massiva de les tropes franco-espanyoles a la ciutat l'11 de setembre de 1714. Jacques Rigaud (1714)

20. Llegeix l'últim paràgraf de la pàgina 212 i el primer de la 213:

- Explica en què consisteix una capitulació.

Una capitulació consisteix a pactar les condicions d'una rendició.

- Per què és l'opció que trien els ciutadans de Barcelona?

Perquè evita l'acarnissament de l'enemic i perquè pensen que és una qüestió de dignitat.

- Els vencedors van complir el que s'havia acordat?

Malauradament no ho van complir.

Per què?

El marquès de Ledesma, que va substituir el duc de Berwick, no va respectar les promeses que havia fet el duc quan es va pactar la capitulació.

21. Fes una llista del les conseqüències que va tenir per a Catalunya perdre la guerra de Successió.

- Molt habitants de la ciutat van ser empresonats.
- Els executats, com el general Moragues, van ser centenars.
- Els exiliats van ser 30.000.
- Els invasors van procedir a la humiliant dissolució de la Generalitat, el Consell de Cent i el Braç Militar.
- Moltes famílies van ser privades de la seva hisenda i propietats.
- Els que van conservar les propietats van patir una càrrega aclaparadora d'impostos nous.
- Tots els volums on constaven les constitucions i els privilegis dels catalans, i els estendards, les banderes i els uniformes de la Coronela van ser cremats.
- Van prohibir la possessió d'armes.
- Es van enderrocar el baluard i el convent de Santa Clara i cases dels voltants.
- Es va construir la Ciutadella, on s'instal·laren 8.000 soldats per vigilar i reprimir la ciutat.
- Es van clausurar les universitats catalanes.
- Es va voler eradicar la llengua catalana.
- Es va prohibir que Catalunya tingués mercat exterior.
- Van desterrar els capellans de les esglésies i els van substituir per altres de castellans.
- No es van tenir en compte ni les tradicions ni la voluntat del poble que hi havia darrere d'aquelles lleis i aquells costums.

Activitats globals de la tercera part

1. La novel·la té dues trames, una sobre l'espionatge i una altra sobre els fets històrics. Omple la taula amb la informació corresponent.

	Trama d'espionatge	Trama històrica
En quin capítol s'acaba?	En el capítol XXI.	En el capítol XXII.
Amb quin fet?	Quan en Bernat torna al Mas Tort.	Amb la caiguda de Barcelona i les seves conseqüències.
Acaba bé o malament? Per què?	Bé, perquè en Bernat aconsegueix el seu objectiu i no el descobreixen.	Malament, perquè Catalunya és derrotada i perd les seves llibertats.

2. La mar és un element important de la novel·la:

- Explica, de manera resumida, quins esdeveniments de la novel·la tenen a veure amb la mar.

Resposta oberta. El mar és la via per la qual la família Sistach s'escapa de Barcelona, per la qual en Bernat torna a Barcelona per avisar de la conspiració, el lloc per on arriben provisions i reforços i també l'escenari de la conspiració en la qual es basa l'argument de la novel·la.

- Relaciona cada embarcació amb la seva definició. Després escriu el nom corresponent a sota de cada imatge.

Fragata: 2	1: Barca amb remos destinada a la pesca o al transport de petites mercaderies.
Llagut: 1	2: Nau de tres o més arbres de tres peces, tots encreuats.
Galera: 3	3: Antic vaixell de guerra de remos i de veles auxiliars.

Museu Marítim de Barcelona
ca.wikipedia.org

3. Part de l'acció de la segona part de la novel·la se situa a les muralles de Barcelona. Mira la [reconstrucció en 3D de les muralles](#) i contesta les preguntes que trobaràs a continuació.

- Quina era la funció de les muralles?
Les muralles tenien la funció de defensar i protegir els habitants de la ciutat.
- Com estaven protegides les portes o portals de la muralla que permetien entrar i sortir de la ciutat?
Per baluards.
- Per què creus que, segons s'explica a la novel·la, molts barcelonins van anar a viure a la platja, fora de la muralla?
A causa dels bombardejos, perquè fora muralla quedaven més lluny de l'abast de les bombes i, a més, no els podien caure els edificis a sobre.

4. Malgrat que els fets que s'hi expliquen siguin durs, l'autor utilitza a vegades el to irònic o el sentit de l'humor. Busca'n alguns exemples en aquesta part de la novel·la.

Resposta oberta. Per exemple "La mare va pensar que era estrany que no s'hagués desmaiada" (p. 207)

5. Completa aquesta línia del temps amb informacions històriques i de la trama de la novel·la.

Informacions històriques	Trama de la novel·la	
6 de juliol de 1714 El duc de Berwick arriba a Barcelona amb deu batallons francesos; 40.000 efectius ataquen Barcelona, que és defensada per poc més de cinc mil homes, però la majoria no són soldats professionals.		
12-13 de juliol de 1714 Els borbònics excaven trinxera de més d'un quilòmetre de longitud		
16 de juliol de 1714 Els borbònics excaven segona trinxera paral·lela a l'anterior	La família Sistachs continua la lluita des de fora de Barcelona, tot i que és conscient que la guerra està perduda.	Capítol 22
25 de juliol de 1714 S'inicia el bombardeig sistemàtic del tram de muralla comprès entre els baluards de Santa Clara i del Portal Nou .	La família Sistachs continua a la resistència fent d' espia (p. 215).	
30 de juliol de 1714 Els murs dels baluards es comencen a esmicolar (p. 214).		
12 d'agost de 1714 Barcelona resisteix el primer assalt de les tropes del duc de Berwick .		

<p>13 i 14 d'agost de 1714 Continua la batalla ferotge al baluard de Santa Clara que acaba amb la retirada dels borbònics .</p> <p>4 de setembre de 1714 Les autoritats catalanes decideixen continuar lluitant. Antoni de Villarroel, general i mariscal de l'exèrcit català, veu inviable la resistència i presenta la dimissió (p. 214).</p> <p>11 de setembre de 1714 Antoni de Villarroel cau ferit defensant Barcelona. La ciutat cau en poder del Borbó.</p> <p>13 de setembre de 1714 Barcelona capitula.</p>		
--	--	--

DESPRÉS DE LLEGIR

Elements narratius

Estructura narrativa

1. El textos narratius normalment estan estructurats en plantejament, nus i desenllaç. Consulta l'índex de la novel·la i digues en quin capítol comença i acaba cada una d'aquestes parts.

- **Plantejament:** Comença al capítol I i acaba al capítol I (Primera part)
- **Nus:** Comença al capítol VII i acaba al capítol XV (Segona part)
- **Desenllaç:** Comença al capítol XVI i acaba al capítol XXII (Tercera part)

Plantejament: ens diu el lloc i l'època en què se situen els personatges i els fets de la novel·la. Ens introdueix el problema que desencadenarà la història.

Nus: ens explica com es desenvolupen els fets.

Desenllaç: dona la solució de la història i ens diu com s'acaba.

Gènere

2. Contesta:

- En quin segle se situen els fets que es narren en aquesta novel·la?
Al segle XVIII.
- Quin nom rep la guerra que es va viure a Catalunya durant l'època en què se situen els fets?
Guerra de Successió.
- Esmenta 3 personatges de la novel·la que siguin reals.
Antoni de Villarroel, Rafael Casanova, Carles III, Felip V, el duc de Pòpuli, el duc de Berwick...
- Busca **informació** i digues en quin gènere narratiu es pot incloure aquesta novel·la.
Es pot classificar sobretot com a novel·la històrica, tot i que també es pot considerar una novel·la d'aventures adreçada a un públic juvenil. Les novel·les històriques es caracteritzen perquè situen l'argument en una època històrica determinada, anterior a l'època en què viu l'autor i, per tant, també a la dels seus lectors.

Llocs i personatges

3. Llegeix aquestes descripcions i contesta les preguntes que trobaràs a continuació.

- (1) La vaixel·la, de terrissa de Manises, va sortir de les golfes junt amb altres tresors inesperats. Canelobres de plata, catifes vermelles, tapissos de dibuixos

que em van semblar molt delicats, les copes i els coberts que una minyona jove i molt maca es va encarregar de deixar ben brillants. (pàg. 87)

- (2) La llera habitualment seca els dies de pluja s'omplia de l'aigua que es precipitava des del cim del turó d'en Boscà per forts desnivells i es formava un torrent profund, turbulent i anorreador, una força de la naturalesa esvalotada i capaç d'arrossegar roques i vaques i ases i fins i tot nois de catorze anys que es volguessin fer els valents. (pàg. 118)
- (3) Era un pobre noi amb els cabells encrespats per la sal marina, pàl·lid com un cadàver, amb taques fosques sota els ulls, brut de clapes de fang que no s'havien pogut netejar ni amb la profunditat del mar. Semblava un captaire o un malalt desnonat pels metges. (pàg. 169)
- (4) Vaig descobrir aleshores fins a quin punt havien destruït la meua ciutat. La vaig recordar neta i brillant, acolorida alegre, sempre de festa o plena d'activitat del treball, curiosa, interessada i interessant. Aquells carrers que jo recordava curulls de gent, de carros, cavalls, tallers, botigues i mercaderies, ara eren buits i sinistres, com paisatges macabres per ser contemplats des de les forques que havíem deixat enrere. (pàg. 173)

- Quina funció creus que tenen les descripcions en una novel·la?
Resposta oberta. En aquest cas, serveixen per saber com són els personatges i els escenaris on es desenvolupa l'acció.
- Escriu al costat de cada número a què correspon cada descripció:
 - (1): El parament de la taula del sopar de gala del Mas Tort.
 - (2): La riera que passa per davant del Mas Tort quan ha plogut molt.
 - (3): L'aspecte d'en Bernat quan arriba a Barcelona després de fugir del Mas Tort.
 - (4): La ciutat de Barcelona abans i després de ser bombardejada.
- Fixa't en el text número 3 i fes la descripció del mateix personatge amb l'aspecte que t'imagines que tenia durant el sopar de gala.
Resposta oberta.

Context històric³

4. A les pàgines 221-237 trobem un apèndix que explica els fets històrics que apareixen a la novel·la. Llegeix-lo i després marca, segons convingui, veritable **V** o fals **F**.

APARTAT		V	F
Preliminar pàgina 223	La Guerra de Successió va ser un conflicte internacional.	V	
	El rei Carles II d'Habsburg va morir amb descendència però sense fer testament.		F
La herència terrible pàgines 223-224	Tenien dret a ser hereus de Carles II d'Habsburg, el duc Felip d'Anjou, nét de Lluís XIV de França, i l'arxiduc Carles d'Àustria, fill de l'emperador Leopold I.	V	
	El rei Carles II d'Habsburg poc abans de morir va deixar en herència a Carles d'Àustria els territoris de la monarquia.		F
	L'imperi de Carles II d'Habsburg aplegava la península Ibèrica, Flandes, Milà, Nàpols i Sicília; i, a més, els territoris d'ultramar a Hispanoamèrica.		F
	El Sacre Imperi Romanogermànic, Anglaterra i les Províncies Unides (bàsicament, l'actual Holanda) es van unir i van formar l'Aliança de l'Haia, que anava a favor de l'arxiduc Carles. S'anomenen els aliats.	V	
La posició catalana pàgines 224-226	Els catalans i els valencians es van mostrar des del començament partidaris de l'arxiduc Carles d'Àustria.		F
	El pacte de Gènova entre uns prohoms catalans i un representant de la reina Anna d'Anglaterra comprometia les dues parts a lluitar junts contra Felip de Borbó.	V	
Amb els aliats pàgines 226-228	Els aliats van arribar a dominar gairebé tota la Península però no van ser capaços de mantenir aquests territoris en el seu poder.	V	
	Els aliats van guanyar la batalla d'Almansa.		F
València a sang i foc pàgines 228-230	Els borbònics van ser comprensius amb els habitants de Xàtiva i no van ser-hi cruels.		F
	El 1707, Felip V va abolir les lleis i les institucions dels regnes de València i d'Aragó.	V	
L'enemic entra al principat pàgines 230-231	Durant el 1707 i el 1708 cauen Lleida i Tortosa en mans dels borbònics.	V	

³ Es poden trobar activitats sobre els fets del 1714 per a alumnes de secundària a <http://www.xtec.cat/web/centres/celebracions/2013/1714> [consulta juliol del 2014]

Cicatrus de 1714
Orientacions didàctiques

La rereguarda pàgines 231-233	Els soldats s'havien d'allotjar i aprovisionar a les cases de les poblacions de les zones on lluitaven.	V	
	Els soldats borbònics eren molt respectuosos amb les propietats de les persones que els acollien.		F
	Alguns catalans van ser botiflers per por o per sentit de l'oportunitat.	V	
Cap a Utrecht pàgines 233-234	El 1711 mor sense descendència l'emperador Josep I, germà de Carles d'Àustria.	V	
	Josep I deixa en herència el Sacre Imperi Romano-germànic a Felip V.		F
La traïció anglesa pàgines 234-235	El 1713 els anglesos i els espanyols signen el Tractat d'Utrecht.	V	
	El Tractat d'Utrecht estableix que els anglesos es queden Gibraltar, Menorca i el dret de comerciar amb Amèrica, mentre que el rei Borbó pot fer i desfer a Catalunya.	V	
	Els anglesos van complir el que havien acordat el 1705 amb els catalans.		F
	Després del Tractat d'Utrecht les tropes aliades abandonen Catalunya.	V	
	Les institucions catalanes decideixen abandonar la guerra.		F
La resistència final pàgines 235-237	El juliol de 1716 comença el setge a Barcelona.		F
	El duc de Pòpuli va ser un comandament borbònic molt generós i comprensiu amb els habitants de les ciutats i pobles que sotmetia.		F
	L'11 de setembre de 1714 es produeix un assalt borbònic a la ciutat de Barcelona i la ciutat en surt vencedora.		F
	El 16 de gener de 1716 s'aprova el Decret de Nova Planta.	V	

Conversa literària⁴

Les preguntes que es proposen a continuació, que són orientatives, poden ajudar a conduir la conversa. No és tan important buscar respondre-les com crear un clima de confiança en què tots els alumnes puguin expressar les seves opinions i impressions sobre el llibre, això sí, argumentant-les, mirant de fugir del mer «m'ha agradat».

- Després de llegir el llibre, és com us l'havíeu imagina't?⁵
- Creieu que us ha ajudat a conèixer millor l'època en què es desenvolupen els fets? Us heu quedat amb ganes de saber-ne més coses? Qui-nes?
- Us agraden les obres de ficció amb temàtica històrica? Per què?
- Creieu que per a un autor és més fàcil escriure una obra que se situï en l'època actual o en una època històrica passada? Per què?
- Si poguéssiu conèixer l'autor, què us agradaria preguntar-li?
- Quins són els personatges principals?
- Com reaccionen els personatges davant de la situació que viu la ciutat de Barcelona?
- Us heu sentit identificat amb algun personatge?
- Com creieu que hauríeu reaccionat vosaltres i la vostra família en una situació com la que s'explica al llibre?
- Quina part de la novel·la us ha interessat més, la part històrica o la trama d'espionatge?
- El recomanaríeu a una altra persona? Amb quins arguments?
- ...

⁴ Si es vol organitzar un club de lectura al voltant del llibre, es poden trobar orientacions, propostes i instruments a: Joan Portell (2010): *El club de lectura. El gust per la lectura 2010-2011*.

⁵ Podeu consultar les respostes a les preguntes de l'apartat «Abans de llegir» per comprovar si les hipòtesis que va fer abans de llegir el llibre s'han confirmat o no.

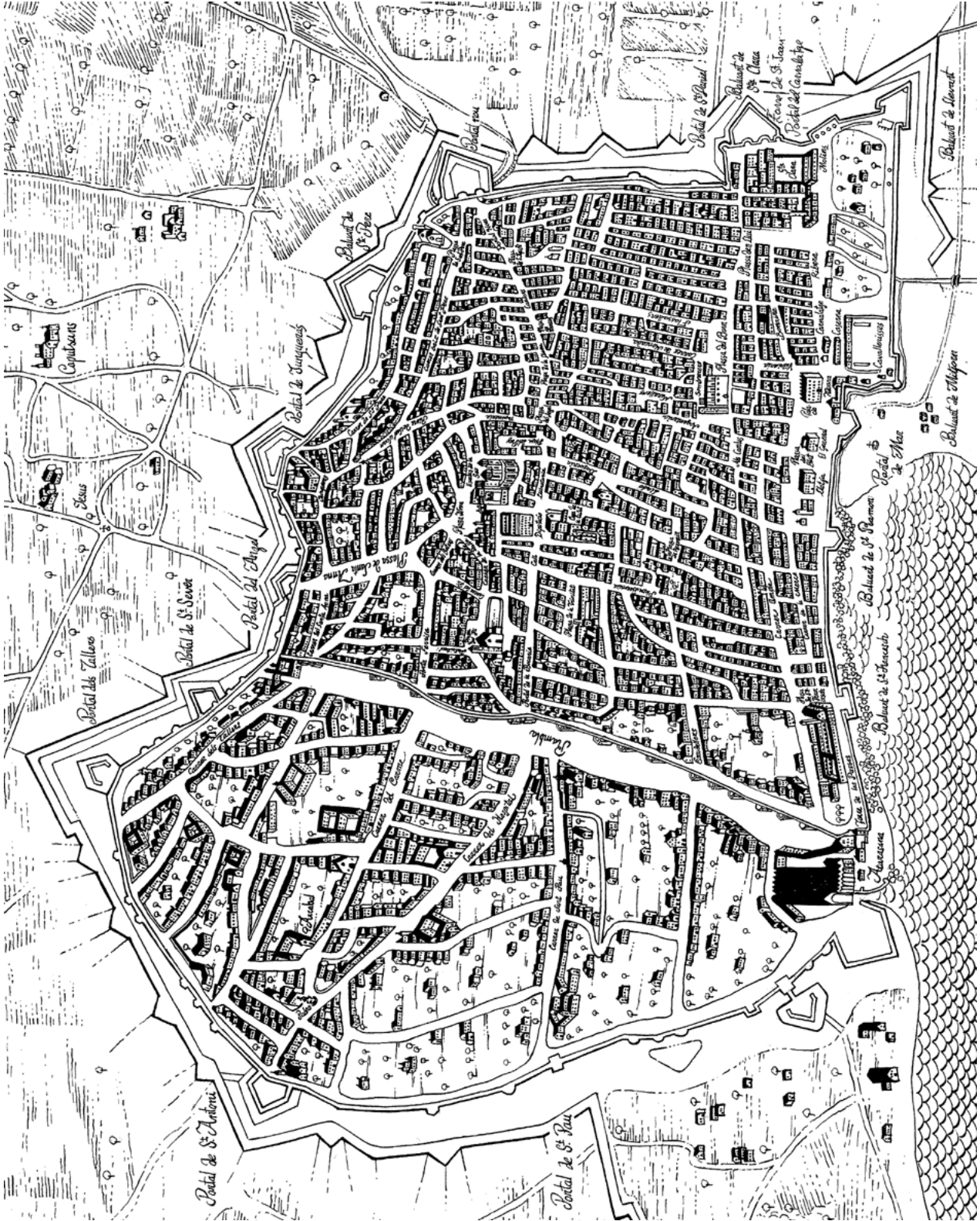
Càmera i... acció!

Imagineu-vos que sou els impulsors de la versió cinematogràfica del llibre i que heu de presentar un dossier a uns productors per aconseguir el finançament. Elaboreu aquest dossier, que ha d'incloure com a mínim els apartats següents:

- El títol de la pel·lícula
- Una presentació, amb la justificació de per què penseu que la pel·lícula pot ser un èxit de taquilla
- Actors i actrius que creieu que serien més adequats per als papers principals
- El cartell publicitari de la pel·lícula

ANNEX 1

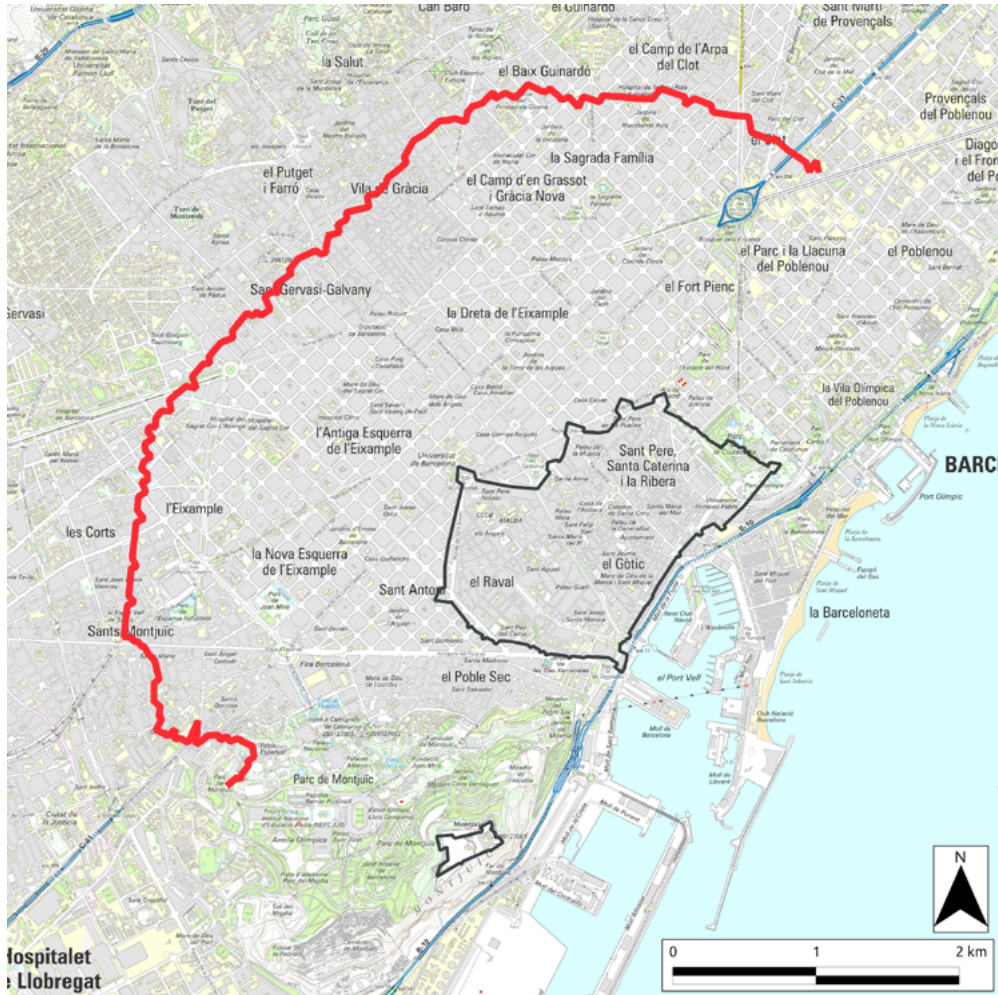
Barcelona el 1714

Oriol Garcia Quera

ANNEX 2

Reconstrucció de la muralla i de la línia del setge de Barcelona

http://guerradesuccessio.cat/cartografia/bcn1714/cordo_setge.jpg